

підготування до ефективного виконання соціальних ролей, розвитку їхньої громадянської компетентності.

Дискусія – це усна або письмова форма організації обговорення питання з різних точок зору. Як комунікативна взаємодія групи учнів, її організують для обговорення спірного питання.

Існує певний зв'язок між обговоренням суперечливих питань суспільного життя та: 1) соціальними ролями, виконуваними людьми в суспільстві, адже наявність у людини навичок дискутування допомагає дійти згоди з іншими, знайти компроміс, змінити власну позицію на підставі нового усвідомлення реальності, ухвалювати рішення на основі інформації з множинними перспективами, що сприяє розвитку демократичних співтовариств на ґрунті спільної діяльності; 2) знаннями і компетентністю учнів, так як участь у дискусіях удосконалює знання учнів про суспільство, розвиває їхню мотивацію щодо власної поінформованості, розуміння демократичних ідей на основі конкретних прикладів, сприяє досягненню глибшого усвідомлення власної позиції та позицій інших; 3) розвитком громадянських умінь і навичок учнів через те, що участь у дискусіях розвиває комунікативні вміння учнів, навички позитивної взаємодії та співпраці, формує толерантність, поцінування гідності інших людей; 4) формуванням громадянської позиції учнів, тому що дискусія сприяє позитивному, толерантному сприйняттю учнями різноманіття, усвідомлення його важливості в умовах демократії; 5) розвитком громадянських цінностей, оскільки дискусія підтримує демократичні цінності суспільства (свобода слова, плюралізм, ідеологічна багатоманітність), сприяє усвідомленню важливості демократичних процедур та процесів, впливаючи на формування готовності та здатності учнів брати участь у суспільних рухах, акціях, громадських заходах, виборах тощо.

При застосуванні навчальної дискусії на уроках громадянської освіти в учнів розвиваються такі основні навички як-от: аргументування (надання аргументів, підтверджень, доводів, свідчень, доказів на користь істинності погляду на проблему; дискутування (вміння вести дискусію, колективно обговорювати суперечливі питання, виявляти істину, знаходити правильний розв'язок проблеми через висловлення власних міркувань та зіставлення поглядів опонентів на проблему).

Учнів необхідно готувати до зіткнення з різноманітними суспільними проблемами – громадяни демократичного суспільства мають уміти обговорювати природу суспільного блага та шляхи його досягнення.

АКЦЕНТУАЦІЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАННЯ ФІЛОСОФІЇ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В ЛІЦЕЇ

*В. Ю. Кришмарел, кандидат філос. наук,
старший науковий співробітник*

У результаті узагальнювально-впроваджувального етапу дослідження «Методичні засади компетентнісно орієнтованої історичної і громадянської освіти в ліцеї» було узагальнено теоретико-експериментальну роботу та висвітлено її

результати в рукописі розділу методичного посібника «Теоретико-методичні особливості компетентнісного навчання філософії на уроках історії та громадянської освіти», а саме:

- виокремлено специфіку розуміння навчання філософії в рамках історичної та громадянської освіти в ліцеї, особливості взаємозв'язку такого навчання з розвитком критичного мислення на етапах співпадіння дефініційних полів понять, аксіологічний потенціал та аспекти наскрізного впровадження смисложиттєвої проблематики для розвитку морально-ціннісного виміру особистості;

- висвітлено світові тенденції навчання філософії в школі з огляду на формування ключових та предметних компетентностей особистості, що дають їй змогу адекватно відповідати на виклики сучасного суспільства у всій широті його вимірів;

- обґрунтовано потенціал наскрізного впровадження навчання філософії на основі реалізації реформування системи загальної середньої освіти на уроках суспільствознавчого циклу, історії та громадянської освіти зокрема, з огляду на компетентнісні та смисложиттєві потреби учнівства;

- увиразнено місце та роль запитань у навчанні філософії, основні стратегії впровадження запитань в освітній процес, особливості менторінгу під час проведення обговорення та інтерактивної роботи;

- зацентовано увагу на можливостях та особливостях використання візуальних матеріалів у наскрізному навчанні філософії загалом та опрацюванні зображень з точки зору їх вдумливого осмислення зокрема;

- запропоновано ефективні ланцюжки запитань та послідовностей методів, які уможливають впровадження навчання філософії в контексті опрацювання тем з історії та громадянської освіти;

- виділено специфіку роботи з філософськими текстами, методи їх опрацювання, способи включення в урочну діяльність, а також запропоновано кілька витримок з першоджерел, робота з якими сповнена сенсу як з точки зору тематики уроків суспільствознавчого циклу, так і з огляду на навчання філософії;

- умотивовано роботу з поняттями в рамках гносеологічної та епістемологічної проблематики як вихідну для розвитку навички категоріально-дефініційного осмислення понять та осмисленої роботи з ними з огляду на потенціал навчання філософії;

- запропоновано розробки уроків навчання філософії на основі компетентнісного підходу.

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ІСТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЛІЦЕЇ

Ю. Б. Малієнко, кандидат пед. наук, старший науковий співробітник

Процес формування компетентностей широко описаний в українській педагогічній літературі. Проаналізувавши визначення, представлені в українських педагогічних словниках та працях науковців власне цього поняття та похідних від